

บทที่ ๙ : หมวด จุร ธาตุ

หมวด จุร ธาตุลง เณ, ฌย ปัจจัย

ลงแล้ว เณ ลบเหลือ ๒- ส่วน ฌย ลบเหลือ -ย

ถ้ามีสระหรือ อี อากมอยู่หลังให้ลงเฉพาะ ฌย ปัจจัย

เณ, ฌย ปัจจัยมีอำนาจพฤทธิสระต้นธาตุ

คือพฤทธิ อ เป็น อา, อี เป็น เอ, อุ เป็น โอ

แต่สระต้นธาตุนั้นต้องเป็นสระเสียงสั้นและไม่มีพยัญชนะสังโยค

หมวด จุร ชาติ ลง เณ, ฌย ปัจจัย

จุร	ลัก	จุร+เณ+ติ	=โจเรติ	ย่อมลัก
		จุร+ฌย+ติ	=โจรยติ	ย่อมลัก
ตกุก	ตริก	ตกุก+เณ+ติ	=ตกุกเติ	ย่อมตริก
		ตกุก+ฌย+ติ	=ตกุกยติ	ย่อมตริก
ลกข	กำหนด	ลกข+เณ+ติ	=ลกขเติ	ย่อมกำหนด
		ลกข+ฌย+ติ	=ลกขยติ	ย่อมกำหนด
มนต	ปรึษา	มนต+เณ+ติ	=มนตเติ	ย่อมปรึษา
		มนต+ฌย+ติ	=มนตยติ	ย่อมปรึษา

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลีของธาตุในหมวด จุร ธาตุ

จุร	ลัก	:โจโร เสฏฺฐิโน ฌานิ โจเรติ. อ.โจร ย่อมลัก ซึ่งทรัพย์ ท. ของเศรษฐี.
ตกุก	ตริก	:โพธิสตุโต อตฺตนิ ปารมิโย ตกุกเกติ. อ.พระโพธิสัตว์ ย่อมตริก ซึ่งบารมี ท. ในตน.
ลกข	กำหนด	:ภิกขุ ปิณฑปาตจารเวลํ ลกฺขเณติ. อ.ภิกษุ ท. ย่อมกำหนด ซึ่งเวลาเป็นที่เที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต.
มนต	ปริกษา	:ราชา อมจฺเจहि สหุธิ กิจฺจานิ มนฺเตติ. อ.พระราชาย่อมปริกษา ซึ่งกิจ ท. กับ ด้วยอำมาตย์ ท.

ฉป เฒ่า :โจโร มนุสุสานํ ฆรานิ ฌาเปติ.

อ.โจโร ย่อมเฒ่า ซึ่งเรือน ท. ของมนุษย์ ท.

ปฺส เลี้ยง :สุวรรณสาม มาตาปิตโร ไปเสติ.

อ.สุวรรณสาม ย่อมเลี้ยงดู ซึ่งมารดาและบิดา ท.

ปฺถ โบาย :สารถิ กสาย อสุเส ไปเถติ.

อ.นายสารถิ ย่อมโบาย ซึ่งม้า ท. ด้วยแล้ว.

ปฺช บุชา :อริยสาวกา เทวลิกํ เจติยานิ ปฺชเชนฺติ.

อ.พระอริยสาวก ท. ย่อมบูชา ซึ่งเจตีย์ ท. ทุก ๆ วัน.

คณ นับ :हतฺถाजरीयो हतुतिशालायं हतुतिनो कणेति.

อ.นายควาญช้าง ย่อมนับ ซึ่งช้าง ท. ในโรงแห่งช้าง.

หลักเกณฑ์การประกอบกิจการในหมวด จุฑ ชาติ (เป็นกัตตุวาก)

๑. ลักษณะของธาตุในหมวด จุร ธาตุ

๑)ว่าโดยลักษณะทั่วไปเมื่อใช้เป็นบทอาขยาต มีการลง เณ, ฌย ปัจจัยท้ายธาตุในกัตตฺวาจก และมีการพฤทธิ์สระต้นธาตุที่เป็นสระเสียงสั้น (อ, อิ, อุ) ซึ่งไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลัง (ไม่มีตัวสะกด) แน่นอน

(๑)ธาตุในหมวด จุร ธาตุเมื่อลง เณ ปัจจัย

จุร+เณ+ติ =โจเรติ ย่อมลัก

ปิส+เณ+ติ =เปเสติ ย่อมส่งไป

(๒)ธาตุในหมวด จุร ธาตุเมื่อลง ฌย ปัจจัย

จุร+ฌย+ติ =โจรยติ ย่อมลัก

ปิส+ฌย+ติ =เปสยติ ย่อมส่งไป

๒) แต่ว่าโดยลักษณะพิเศษเมื่อใช้เป็นบทอาขยาตมีการลงนิคคหิตกลางธาตุ
 พร้อมกับลง เณ, ฌย ปัจจัยท้ายอเนกสระธาตุที่มีสระ อิ เป็นที่สุด

ปที เย้ย	อุ+ปที+เณ+ติ	=อุปฺปนฺเตติ	ย่อมเยาะเย้ย
		=อุปฺผนฺเตติ	(แปลง ป เป็น ผ)

มที ประดับ	มฺที+เณ+ติ	=มณฺเตติ	ย่อมประดับ
------------	------------	----------	------------

กปี สั่น, ไหว	กปี+เณ+ติ	=กมุเปติ	ย่อมสั่น, ย่อมห้วนไหว
---------------	-----------	----------	-----------------------

ขุสี ด่า	ขุสี+เณ+ติ	=ขุเสติ	ย่อมด่า
----------	------------	---------	---------

๓) เมื่อใช้เป็นนามมีการลงนิคคหิตอาคมเท่านั้น

มณฺทํ	แปลว่า อ.การประดับ
-------	--------------------

กมุปํ	แปลว่า อ.ความห้วนไหว
-------	----------------------

๒.หลักเกณฑ์การประกอบกริยาในหมวด จุร ชาติ เมื่อลง ณ, ณย ปัจจัย

ชาติในหมวด จุร ชาติเมื่อเป็นกัตตฺวาจก ลง ณ, ณย ปัจจัยท้ายชาติ เมื่อลง แล้วให้ลบ ณ ทิ้งเสมอ (เหลือไว้แต่ เอ, อย)

ถ้าสระต้นชาติมีเสียงสั้น (อ, อิ, อุ) ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลังให้พฤทธิ์
สระต้นชาติเสมอ (เช่นเดียวกับปัจจัยในเหตุกัตตฺวาจก) ยกเว้นชาติบางตัวไม่ต้อง
พฤทธิ์สระต้นชาติตามกฎหมาย เช่น

คณ (นับ)	ฉณ (กระทบ)
กถ (กล่าว)	ฐป (วาง, ตั้ง)
นญ (ผ่อน)	ปณ (ลงโทษ)
ยม (สำรวจ)	ถก (ปิด)

ความหมายของคำว่า พทฺธิ์

คำว่า พทฺธิ์ แปลว่า เจริญ (ภาษาบาลีใช้คำว่า วุฑฺฒิ) การพทฺธิ์สระคือการทำให้เจริญขึ้น ในที่นี้หมายถึงการเปลี่ยนสระเสียงสั้น (อ อิ อุ) ซึ่งเกิดในฐานเดียวให้กลายเป็นสระที่เกิดใน ๒ ฐาน การพทฺธิ์สระมีวิธีการทำดังนี้

๑)พทฺธิ์ อ, อุ เป็น โอ

อ อ เกิดที่ริมฝีปาก

โอ เกิดที่คอ+ริมฝีปาก (มี ๒ ฐาน)

๒)พทฺธิ์ อิ, อี เป็น เอ

อิ อี เกิดที่เพดาน

เอ เกิดที่คอ+เพดาน (มี ๒ ฐาน)

๓)พทฺธิ์ อ เป็น อา

อ มีมาตราเดียว

อา มีเสียงยาว (มี ๒ มาตรา)

ปัจจัยที่มีอำนาจในการพฤทธิ

การพฤทธิ อุ, อุ เป็น โอ และการพฤทธิ อิ, อี เป็น เอ เกิดจากอำนาจของธาตุอื่นที่ไม่ได้เนื่องด้วย ฌ ก็มี กล่าวคือ อ ปัจจัยในกัตตุวากก็มีอำนาจในการพฤทธิได้เหมือนกัน เช่น

-การพฤทธิ อุ ที่ หุ ธาตุเป็น โอ เช่น โหตุ, โหตุ, อโหสิ เป็นต้น

-การพฤทธิ อี ที่ นี ธาตุเป็น เอ เช่น เนติ, เนตุ เป็นต้น

เฉพาะการพฤทธิ อ เป็น อา นั้น เกิดจากอำนาจของปัจจัยที่เนื่องด้วย ฌ เท่านั้น (เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย) ปัจจัยตัวอื่นที่ไม่เนื่องด้วย ฌ ไม่มีอำนาจในการพฤทธิ อ เป็น อา

วิธีการพฤทธิ

ธาตุที่เข้าเงื่อนไขต่อไปนี้จะให้พฤทธิระต้นธาตุได้

๑) เมื่อลง เณ, ฌย ปัจจัย หลังอเนกสระธาตุที่มีระต้นธาตุเป็น อุ พฤทธิ อุ
ต้นธาตุเป็น โอ เช่น

จُر ลัก พฤทธิ อุ เป็น โอ กลายเป็น โจร เช่น โจรยติ

คุป คุ่มครอง พฤทธิ อุ เป็น โอ กลายเป็น โคป เช่น โคปยติ

๒) เมื่อลง เณ, ฌย ปัจจัย หลังอเนกสระธาตุที่มีระต้นธาตุเป็น อิ พฤทธิ อิ
ต้นธาตุเป็น เอ เช่น

ทิส แสดง พฤทธิ อิ เป็น เอ กลายเป็น เทส เช่น เทเสติ

ปิส ส่งไป พฤทธิ อิ เป็น เอ กลายเป็น เปส เช่น เปเสติ

๓) เมื่อลง เณ, ฌย ปัจจัย หลังอเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อ พยัพธิ์ อ ต้นธาตุเป็น อา เช่น

ฌป	เภา	พยัพธิ์ อ	เป็น อา	กลายเป็น ฌาป	เช่น ฌาปยติ
ปห	ส่งไป	พยัพธิ์ อ	เป็น อา	กลายเป็น ปาห	เช่น ปาหยติ
ญป	ปู, บัญญัติ	พยัพธิ์ อ	เป็น อา	กลายเป็น ญาป	เช่น ปญญาปยติ

ข้อห้ามการในพจนานุกรม

ธาตุที่เข้าเงื่อนไขต่อไปนี้ห้ามพจนานุกรมระดับต้นธาตุ

๑) อเนกสระธาตุที่ระดับต้นธาตุเป็นที่ขะ ห้ามพจนานุกรมระดับต้นธาตุ เช่น ปาล, ปุช, สัจ, ภาช เป็นต้น เพราะเป็นสระมีเสียงยาวอยู่แล้ว

๒) อเนกสระธาตุที่แม่สระต้นธาตุจะเป็นรัสสะ แต่ถ้าอยู่หน้าพยัญชนะสังโยคก็พจนานุกรมไม่ได้ เช่น ลกข, จินต, ลกข, มนต เป็นต้น ให้คงรูปสระเดิมไว้

๓) อเนกสระธาตุบางตัวถึงแม่สระต้นธาตุจะเป็นรัสสะและไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลัง ก็ไม่พจนานุกรม ระดับต้นธาตุเนื่องจากเป็นความนิยมทางภาษา เช่น

กถ (กล่าว)	คณ (นับ)	ชฎ (ถาง)	ฉฎ (พยายาม)	ฐป (ตั้งไว้)
ทม (ฝึก)	นฐ (ผ่อน)	ถก (ปิด)	ยม (สำรวจ)	ปณ (ลงโทษ)

หลักการลง เณ, ฌย ปัจจัยหน้าวิภัติ

๑)ห้ามลง เณ ปัจจัยหน้าวิภัติที่เป็นสระล้วน เช่น เอ, อี, อา, อุ, อี้, อู, โอ, อัม เป็นต้น (ลง ฌย แทน) ยกเว้นในหมวดอักษัตตนี้ให้ลง เณ ปัจจัยหน้าวิภัติที่เป็นสระได้แต่ต้องลง สฺ อากมหลังปัจจัยด้วย เช่น

อี ทิส+เณ+สฺ+อี =เทเสถี แสดงแล้ว

อู ทิส+เณ+สฺ+อู =เทเสถุ แสดงแล้ว

อี้ ทิส+เณ+สฺ+อี้ =เทเสถี แสดงแล้ว

๒)วิภัติที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ ลง เณ ปัจจัยได้ เช่น

ติ ปฺช+เณ+ติ =ปฺชเชติ ย่อมบุชา

ลี ปฺช+เณ+ลี =ปฺชเชลี ย่อมบุชา

๓) วิภัตติที่ขึ้นต้นด้วยสระแต่มีพยัญชนะตามหลัง ลง ฅน ปัจจัยได้ เช่น

อนฺติ ปรุช+ฅน+อนฺติ =ปรุเชนฺติ ย่อมบุชา

อนฺตุ ปรุช+ฅน+อนฺติ =ปรุเชนฺตุ จงบุชา

เอยฺย ปรุช+ฅน+เอยฺย =ปรุเชยฺย ฟังบุชา

๔) ฅน ปัจจัยลงได้กับวิภัตติทุกหมวดทั้งที่เป็นสระล้วนและเป็น

สระผสมพยัญชนะ เช่น

ติ คฺปร+ฅน+ตุ =โคปรยติ ย่อมคุ้มครอง

อนฺตุ คฺปร+ฅน+อนฺตุ =โคปรยนฺตุ จงคุ้มครอง

เอยฺย คฺปร+ฅน+เอยฺย =โคปรยเอยฺย ฟังคุ้มครอง

อิ คฺปร+ฅน+อิ =โคปรยิ คุ้มครองแล้ว

๕) ในวิภัติกรรมพจนานุกรม อชชัตตนี ภวิสสันติ กาลาตีปัตติ ถ้าง อ
 อากมข้างหลังปัจจัยให้ใช้ ฌย ปัจจัยเท่านั้น เฉพาะภวิสสันติและกาลาตี
 ปัตติถ้าไม่ลง อ อากมให้ลง ฌย ปัจจัยได้

(๑) ลง อ อากม

ตฤ	อชชัตตนี	จฺร+ฌย+อ+ตฤ	=โจรยิตฤ	ลักแล้ว
มฺหา	อชชัตตนี	จฺร+ฌย+อ+มฺหา	=โจรยมฺหา	ลักแล้ว
สุสติ	ภวิสสันติ	จฺร+ฌย+อ+สุสติ	=โจรยิสฺสติ	จักลัก

(๒) ไม่ลง อ อากม (เฉพาะภวิส., กาลา.)

สุสติ	ภวิสสันติ	จฺร+ฌ+สุสติ	=โจเรสุสติ	จักลัก
สุสฺสุ	กาลาตีปัตติ	จฺร+ฌ+สุสา	=โจเรสุสฺสุ	จักลักแล้ว

๓.การประกอบรูปกริยาของธาตุในหมวด จุร ธาตุ

๑)ธาตุบางตัวเปลี่ยนรูปเพื่อใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน

ทิส (แสดง) แปลงเป็น เทส เช่น **เทเสติ** ย่อมแสดง
(ใช้แสดงสิ่งที่เป็นนามธรรม)

แปลงเป็น ทสฺส เช่น **ทสฺเสติ** ย่อมแสดง
(ใช้แสดงสิ่งที่เป็นรูปธรรม)

นามธรรม :สามเณโร รณฺโณ ฌมฺมํ เทเสติ.

อ.สามเณร ย่อมแสดง ซึ่งธรรม แก่พระราชา.

รูปธรรม :สามเณโร รณฺโณ ปุโรโต อตฺตานํ ทสฺเสติ.

อ.สามเณร ย่อมแสดง ซึ่งพระองค์ ของหน้า ของพระราชา

๒) ชาติในหมวด จุร ชาติที่มีสระ อิ อยู่ที่พยัญชนะที่สุดชาติให้ลง
นิคคหิตอาคมท่ามกลางชาติแล้วแปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุดวรรคของ
พยัญชนะที่สุดชาติ (กลายเป็นชาติที่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลังต้นชาติจึงไม่
ต้องทำการพฤทธิสระต้นชาติ)

ปฺธิ+เณ+ติ = ปณฺเฑติ, ผณฺเฑติ ย่อมเยาะเย้ย

มฺธิ+เณ+ติ = มณฺเฑติ ย่อมประดับ

กฺปิ+เณ+ติ = กมฺเปติ ย่อมห้วนไหว

ปฺริ+พฺริ+เณ+ติ = ปฺริพฺรฺเฑติ ย่อมกังวล, ย่อมเบียดเบียน

ขฺุสฺสิ+เณ+ติ = ขฺุสฺเสติ ย่อมด่า

๓) ชาติที่เปลี่ยนรูปจากการพหุวิสรรคณ์ (แบ่งกลุ่มตามสระต้นธาตุ)

(๑) ชาติที่ขึ้นต้นด้วยสระ อี

ลง เณ ปัจจัย		ลง ฌย ปัจจัย		คำแปล
วิท+เณ+ติ	=เวเทติ	วิท+ฌย+ติ	=เวทยติ	ย่อมเสวย
ทิส+เณ+ติ	=เทเสติ	ทิส+ฌย+ติ	=เทษยติ	ย่อมเสดง
ปิส+เณ+ติ	=เปเสติ	ปิส+ฌย+ติ	=เปษยติ	ย่อมส่งไป
จิต+เณ+ติ	=เจเตติ	จิต+ฌย+ติ	=เจตยติ	ย่อมตั้งใจ
มิต+เณ+ติ	=เมเทติ	มิต+ฌย+ติ	=เมทยติ	ย่อมรักใคร่
ฉิท+เณ+ติ	=เชเทติ	ฉิท+ฌย+ติ	=เชทยติ	ย่อมตัด

(๒) ธาตุที่ขึ้นต้นด้วยสระ อู

ลง เณ ปัจจัย		ลง ฌย ปัจจัย		คำแปล
จُر+เณ+ติ	=โจเรติ	จُر+ฌย+ติ	=โจรยติ	ย่อมลัก
คุปร+เณ+ติ	=โคเปติ	คุปร+ฌย+ติ	=โคปยติ	ย่อมคุ้มครอง
รุปร+เณ+ติ	=โรเปติ	รุปร+ฌย+ติ	=โรปยติ	ย่อมปลุก
จุท+เณ+ติ	=โจเทติ	จุท+ฌย+ติ	=โจทยติ	ย่อมฟ้อง
ฌุส+เณ+ติ	=โฆเสติ	ฌุส+ฌย+ติ	=โฆสยติ	ย่อมประกาศ
ปุส+เณ+ติ	=โปเสติ	ปุส+ฌย+ติ	=โปสยติ	ย่อมเลี้ยงดู
ปุถ+เณ+ติ	=โปเถติ	ปุถ+ฌย+ติ	=โปถยติ	ย่อมไวย

(๓) ธาตุที่ขึ้นต้นด้วยสระ อ

ลง เณ ปัจจัย		ลง ฌย ปัจจัย		คำแปล
อภี+วที+เณ+ติ	=อภีวาเทติ	อภี+วที+ฌย+ติ	=อภีวาทยติ	ย่อมหั่ว
ฉป+เณ+ติ	=ฉาเปติ	ฉป+ฌย+ติ	=ฉาปยติ	ย่อมหเา
ปห+เณ+ติ	=ปาเทติ	ปห+ฌย+ติ	=ปาทยติ	ย่อมห่งไป
จท+เณ+ติ	=จาเทติ	จท+ฌย+ติ	=จาทยติ	ย่อมหง
สท+เณ+ติ	=สาเทติ	สท+ฌย+ติ	=สาทยติ	ย่อมหินดี
ป+ญป+เณ+ติ	=ปญญาเปติ	ป+ญป+ฌย+ติ	=ปญญาปยติ	ย่อมหปลาด

๔) ธาตุที่คงรูปเสมอโดยไม่ต้องพகுทธิสระต้นธาตุแม่สระต้นธาตุจะเป็นรัสสะ
 ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลังก็ตาม (ธาตุประเภทนี้มีไม่มากนัก) ที่พบบ่อย เช่น

ลง เณ ปัจจัย		ลง ฌย ปัจจัย		คำแปล
กถ+เณ+ติ	=กเถติ	กถ+ฌย+ติ	=กถยติ	ย่อมกล่าว
คถ+เณ+ติ	=คเณติ	คถ+ฌย+ติ	=คถยติ	ย่อมนับ
ชฎ+เณ+ติ	=ชฎุติ	ชฎ+ฌย+ติ	=ชฎยติ	ย่อมถาง
ฌฎ+เณ+ติ	=ฌฎุติ	ฌฎ+ฌย+ติ	=ฌฎยติ	ย่อมพยายาม
ฐป+เณ+ติ	=ฐเปติ	ฐป+ฌย+ติ	=ฐปยติ	ย่อมตั้งไว้
ทม+เณ+ติ	=ทเมติ	ทม+ฌย+ติ	=ทมยติ	ย่อมฝึก

๕) ชาติที่คงรูปเสมอเพราะสระต้นนามมีเสียงยาว

ลง เณ ปัจจัย		ลง ฌย ปัจจัย		คำแปล
पाल+เณ+ติ	=ปาเลติ	पाल+ฌย+ติ	=पालยติ	ย่อมรักษา
ภาช+เณ+ติ	=ภาเชติ	ภาช+ฌย+ติ	=ภาชยติ	ย่อมแบ่ง
मान+เณ+ติ	=มานเติ	मान+ฌย+ติ	=มานยติ	ย่อมนับถือ
माप+เณ+ติ	=มาเปติ	माप+ฌย+ติ	=มาปยติ	ย่อมสร้าง
पीप्+เณ+ติ	=ปีเพติ	पीप्+ฌย+ติ	=ปีพยติ	ย่อมบีบ
पुञ्च+เณ+ติ	=ปุञ्चेติ	पुञ्च+ฌย+ติ	=ปุञ्ชยติ	ย่อมบุชชา
सुञ्ज+เณ+ติ	=สุञ्जेติ	सुञ्ज+ฌย+ติ	=สุञ्जยติ	ย่อมบ่ง

๖) ชาติที่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลังสระต้นธาตุไม่ต้องพฤทธิ

ลง เณ ปัจจัย		ลง ฌย ปัจจัย		คำแปล
ตกุก+เณ+ติ	=ตกุกเณติ	ตกุก+ฌย+ติ	=ตกุกยติ	ย่อมตริก
ลกข+เณ+ติ	=ลกขเณติ	ลกข+ฌย+ติ	=ลกขยติ	ย่อมหำหนด
มนต+เณ+ติ	=มนตเณติ	มนต+ฌย+ติ	=มนตยติ	ย่อมปริกษา
จินต+เณ+ติ	=จินตเณติ	จินต+ฌย+ติ	=จินตยติ	ย่อมคิด
วชช+เณ+ติ	=วชชเณติ	วชช+ฌย+ติ	=วชชยติ	ย่อมเว้น
ตชช+เณ+ติ	=ตชชเณติ	ตชช+ฌย+ติ	=ตชชยติ	ย่อมคุกคาม
สชช+เณ+ติ	=สชชเณติ	สชช+ฌย+ติ	=สชชยติ	ย่อมตระเตรียม

ในคัมภีร์โมคคัลลานะมีธาตุอีกหมวดหนึ่งชื่อว่าหมวด ตุท ธาตุ ลง อ ปัจจัย เหมือนธาตุในหมวด ภู ธาตุ ส่วนคัมภีร์อื่นรวมเข้ากับหมวด ภู ธาตุ เหตุที่ผู้รจนาคัมภีร์แยกออกมาเป็นหมวด ตุท เพราะธาตุกลุ่มนี้ไม่มีการเปลี่ยนรูปสระต้นธาตุเมื่อลง อ ปัจจัย ส่วนหมวด ภู ธาตุยังมีการเปลี่ยนรูปสระต้นธาตุได้ เช่น

รุท แปลงเป็น โรท (โรทติ) ติม แปลงเป็น เตม (เตมติ)

อิธ แปลงเป็น เอธ (เอธติ) รุจ แปลงเป็น โรจ (โรจติ)

ธาตุหมวด ตุท ธาตุนี้มีตัวอย่างที่ท่านแสดงไว้ดังนี้

ตุท ตุทติ ย่อมทิม, ย่อมแทง

โอ-กิริ โอกิริติ ย่อมไปรยลง

ชิป ชิปติ ย่อมขว้าง, ปา, ชัด, พุง

นิ-คิร	นิกิริติ	ย่อมกลืน
คิล	คิลติ	ย่อมกลืน
นุท	นุทติ	ย่อมบรรเทา
ผุร	ผุรติ	ย่อมกระพริบ
ผุส	ผุสติ	ย่อมถูกต้อง, สัมผัส, กระทบ
มุส	มุสติ	ย่อมขโมย
ลิข	ลิขติ	ย่อมเขียน
วิท	วิทติ	ย่อมรู้
วิส	วิสติ	ย่อมแทง, เข้าไป
สุป	สุปติ	ย่อมหลับ

๑)มหาโจโร เสฏฺฐิสฺส ธนานิ โจเรติ.

.....

๒)มหาเตโช ปน ราชา นครํ โคปยติ.

.....

๓)อหํ โลกวิหํ พุทฺธํ อภิวาเทมิ.

.....

๔)วฐฺฐ ปาโต รุกฺเข โรเปติ.

.....

๕)ตถาคโต อตฺตโน สาสนํ ปกาसยติ.

.....

๑)อ.ภิกษุ ท. ย่อมมุ่ง ซึ่งผ้ากาสายะ ท.

.....

๒)อ.เศรษฐิ จักส่งไป ซึ่งทอง ท. แก่พระราชา.

.....

๓)อ.พระเถระ แสดงแล้ว ซึ่งธรรม.

.....

๔)อ.เทวดา ย่อมชมเชย ซึ่งพระพุทธเจ้า.

.....

๕)อ.มารดา ย่อมรักษา ซึ่งบุตร ท.

.....